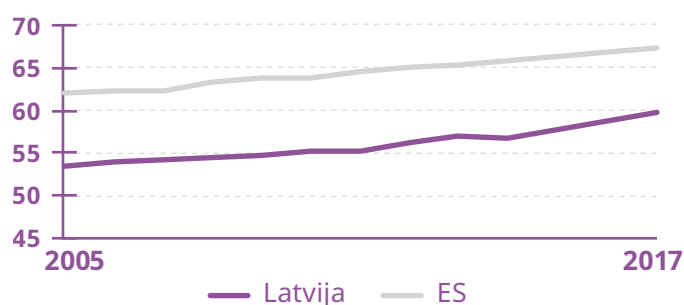

Latvija ar **59,7 punktiem no 100 punktiem** ES dzimumu līdztiesības indeksā ierindojas **18. vietā**. Tās vērtējums ir par **7,7 punktiem zemāks** nekā ES vērtējums. Laikposmā no 2005. līdz 2017. gadam Latvijas vērtējums ir paaugstinājies par **6,3 punktiem (+1,8 punkti kopš 2015. gada)**. Tā ierindojas tādā pašā vietā kā 2005. gadā.

Latvijas vērtējumi ir zemāki nekā ES vērtējumi visās jomās, izņemot laika un darba jomas. Vislielākā dzimumu nevienlīdzība ir vērojama varas jomā (44,1 punkts) un zināšanu jomā (49,7 punkti). Zināšanu jomā Latvija ir ierindojusies pēdējā vietā. Visaugstākie vērtējumi tai ir veselības jomā (78,3 punkti) un darba jomā (74,2 punkti). Veselības jomā Latvija ir 26. vietā ES. Labāks vērtējums tai ir darba jomā, kur tā ir 8. vietā ES. Kopš 2005. gada Latvijas vērtējums ir visvairāk paaugstinājies varas jomā (+9,3 punkti) un naudas jomā (+9,2 punkti). Lēnāks progress ir bijis darba jomā (+2,5 punkti) un zināšanu jomā (+3,1 punkts).

Laikposmā no 2005. līdz 2017. gadam Latvijas vērtējums indeksā ir uzlabojies, tomēr tas ir bijis daudz zemāks nekā ES vērtējums tajā pašā laikposmā. Latvija virzījās uz dzimumu līdztiesību nedaudz straujākā tempā, laika gaitā samazinot atpalicību no ES rādītāja.

Vidējie rādītāji Latvijā un ES attīstās vienā virzienā

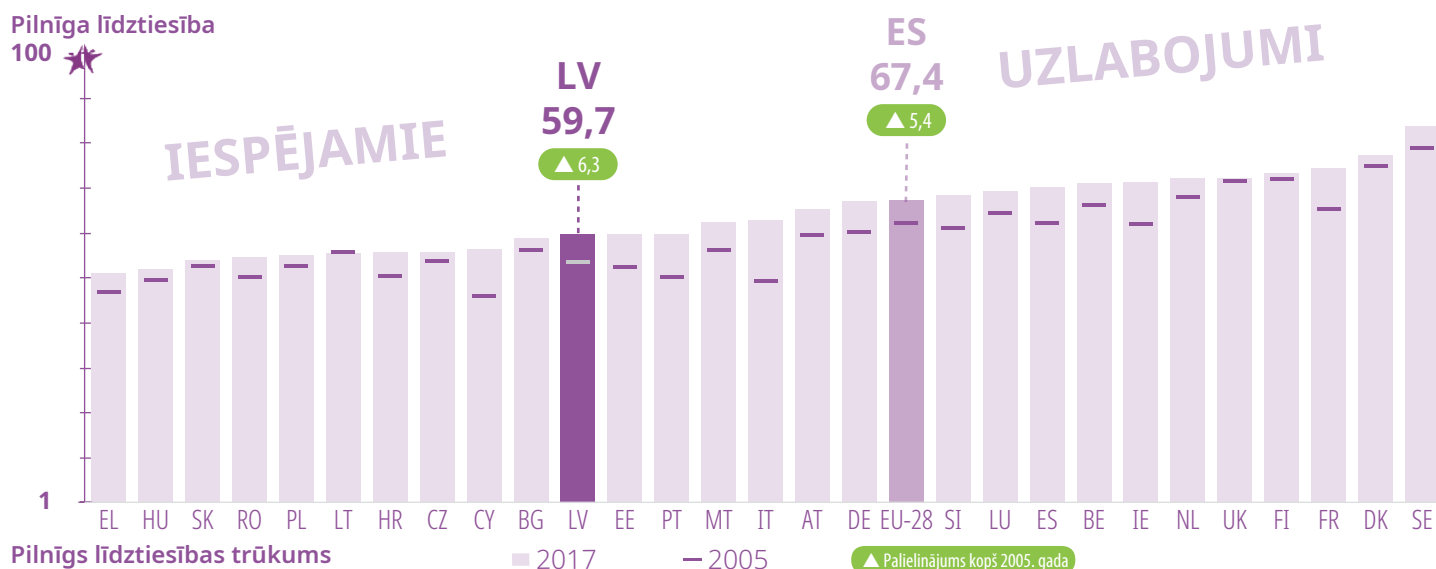

Katru gadu mēs nosakām katras ES dalībvalsts un visas ES vērtējumus, lai noskaidrotu, cik daudz tās atpaliek no dzimumu līdztiesības sasniegšanas. Indeksā izmanto skalu no 1 punkta līdz 100 punktiem, kur "1" nozīmē pilnīgu līdztiesības trūkumu, bet "100" nozīmē pilnīgu līdztiesību.

Vērtējumu pamatā ir atšķirības starp sievietēm un vīriešiem un sasniegumu līmeņiem šādās sešās galvenajās jomās: darbs, nauda, zināšanas, laiks, vara un veselība. Indeksā ir iekļautas vēl divas papildu jomas, bet tām nav ietekmes uz galīgo vērtējumu. Transversālās nevienlīdzības joma uzskatāmi parāda to, kā dzimumu nevienlīdzība izpaužas apvienojumā ar tādiem faktoriem kā vecums, invaliditāte, izcelsmes valsts, izglītība un ģimenes veids. Vardarbības pret sievietēm jomā tiek novērtēta un analizēta sieviešu piedzīvotā vardarbība.

Dzimumu līdztiesības indekss 2019. gadam ne tikai sniedz koncentrētu priekšstatu par indeksa vērtējumiem, bet arī ietver tematisko jautājumu par darba un privātās dzīves līdzsvaru.

Dzimumu līdztiesības indeksa vērtējumi ES dalībvalstīm, 2005. un 2017. gads

Darbs

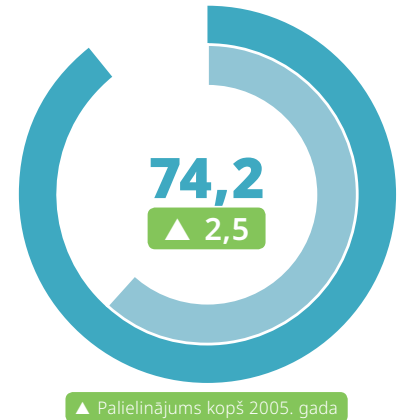
Latvijas vērtējums darba jomā ir 74,2 punkti, kas ir par 2,5 punktiem vairāk nekā 2005. gadā (+0,6 punkti kopš 2015. gada), jo ir palielinājusies sieviešu un vīriešu dalība darba tirgū.

Nodarbinātības līmenis (iedzīvotājiem vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem) ir 75 % sievietēm un 79 % vīriešiem. Tā kā kopējais nodarbinātības līmenis bija 77 %, Latvija ir sasniegusi stratēģijā "Eiropa 2020" noteikto valsts mērķrādītāju, kas ir 73 %. Pilnslodzes ekvivalenta (*FTE*) nodarbinātības līmenis no 2005. līdz 2017. gadam paaugstinājās attiecībā uz sievietēm (no 46 % līdz 49 %) un saglabājās stabils attiecībā uz vīriešiem (60 %), tādējādi samazinot atšķirību starp dzimumiem (no 14 procentpunktiem (pp) līdz 11 pp). Atšķirība starp dzimumiem ir lielāka neprecētu cilvēku un pāru, kuriem ir bērni, vidū. *FTE* nodarbinātības līmenis ir 32 % neprecētām sievietēm un 51 % neprecētiem vīriešiem, kā arī attiecīgi 74 % sievietēm un 89 % vīriešiem, kas dzīvo pāros un kam ir bērni.

Nepilnu darba laiku strādā aptuveni 12 % sieviešu salīdzinājumā ar 5 % vīriešu. Kopumā sievietes strādā 38 stundas nedēļā, bet vīrieši – 40 stundas. Problēma joprojām ir nevienlīdzīgais sieviešu un vīriešu skaita samērs dažādos darba tirgus sektoros – izglītības, veselības un sociālā darba jomā strādā 25 % sieviešu un tikai 5 % vīriešu. Zinātnes, tehnoloģijas, inženierzinātnes un matemātikas (*STEM*) jomā strādā mazāk sieviešu (6 %) nekā vīriešu (30 %).

▲ 5,7
89,3
Dalība

▲ 0,3
61,7
Segregācija un darba kvalitāte

▲ Palielinājums kopš 2005. gada

Nauda

Latvijas vērtējums naudas jomā ir 65,5 punkti, kas ir par 9,2 punktiem vairāk nekā 2005. gadā (+1,2 punkti kopš 2015. gada), jo ir ievērojami uzlabojies gan sieviešu, gan vīriešu finanšu stāvoklis.

Lai gan no 2006. līdz 2014. gadam palielinājās vidējie mēneša ienākumi gan sievietēm (+48 %), gan vīriešiem (+52 %), atšķirība starp dzimumiem joprojām pastāv – sievietes nopelna par 18 % mazāk nekā vīrieši. Šī atšķirība ir daudz lielāka attiecībā uz pāriem, kuriem ir bērni (sievietes nopelna par 30 % mazāk nekā vīrieši), un iedzīvotājiem ar zemu izglītības līmeni (sievietes nopelna par 35 % mazāk nekā vīrieši). Atšķirība starp dzimumiem nedaudz samazinās, ja izglītības līmenis ir augstāks.

No 2005. līdz 2017. gadam nabadzības risks palielinājās, it īpaši sievietēm – 25 % sieviešu (+5 pp) un 20 % vīriešu (+2 pp) ir pakļauti šim riskam. Visvairāk nabadzības riskam ir pakļauti neprecēti cilvēki, īpaši sievietes (58 % sieviešu salīdzinājumā ar 48 % vīriešu), sievietes, kuras ir vecākas par 65 gadiem (45 %), un sievietes ar zemu izglītības līmeni (45 %). Nevienlīdzība ienākumu sadalē no 2005. līdz 2017. gadam samazinājās gan sieviešu un vīriešu grupā, gan starp sievietēm un vīriešiem. Sievietes nopelna vidēji 84 centus stundā uz katru eiro, ko stundā nopelna vīrieši, kā rezultātā darba samaksas atšķirība starp dzimumiem ir 16 %. Arī pensiju atšķirība starp dzimumiem ir 16 %.

▲ 13,5
53,7
Finanšu resursi

▲ 1,3
80,0
Ekonomiskā situācija

▲ Palielinājums kopš 2005. gada

Zināšanas

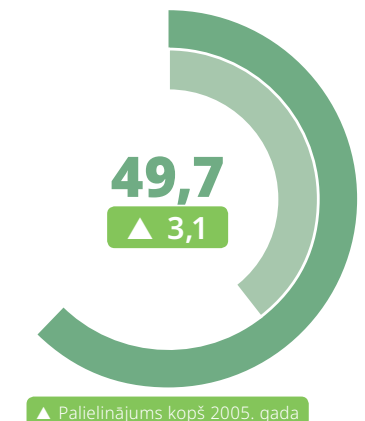
Latvijas vērtējums zināšanu jomā ir 49,7 punkti, kas ir par 3,1 punktu vairāk nekā 2005. gadā (+0,8 punkti kopš 2015. gada). Latvijas vērtējums kopš 2005. gada ir krities par divām vietām, un Latvija ir pēdējā vietā zināšanu jomā ES, lai gan abās apakšjomās ir vērojams uzlabojums.

No 2005. līdz 2017. gadam terciāro izglītību ieguvušo sieviešu īpatsvars palielinājās (no 19 % līdz 35 %). Terciāro izglītību ieguvušo vīriešu īpatsvars ir palielinājies lēnāk (no 14 % līdz 21 %). Terciārās izglītības ieguvēju skaita atšķirība starp dzimumiem ir daudz lielāka starp sievietēm un vīriešiem, kas dzīvo pāros un kam ir bērni (20 pp), kā arī 25–49 gadus vecu iedzīvotāju vidū (25 pp), turklāt vīriešiem šis rādītājs ir zemāks. Latvija ir sasniegusi stratēģijā "Eiropa 2020" noteikto valsts mērķi panākt, lai terciāro izglītību būtu ieguvuši 34–36 % no visiem iedzīvotājiem vecumā no 30 līdz 34 gadiem. Pašreizējais kopējais līmenis ir 43–55 % sievietēm un 31 % vīriešiem. Līdzdalība mūžizglītībā no 2005. līdz 2017. gadam samazinājās gan sievietēm (no 20 % līdz 14 %), gan vīriešiem (no 17 % līdz 13 %). Latvijai ir devītais zemākais vērtējums ES šajā jomā.

Neraugoties uz uzlabojumiem segregācijas apakšjomā, Latvija ir pēdējā vietā ES. Liela problēma joprojām ir nevienlīdzīgais sieviešu un vīriešu skaita samērs dažādās terciārās izglītības studiju jomās – 39 % studējošo sieviešu un 13 % studējošo vīriešu studē izglītības, veselības un labklājības vai humanitāro zinātņu un mākslas jomās.

▲ 2,1
62,3
Izglītības līmenis un līdzdalība

▲ 3,6
39,7
Segregācija

▲ Palielinājums kopš 2005. gada

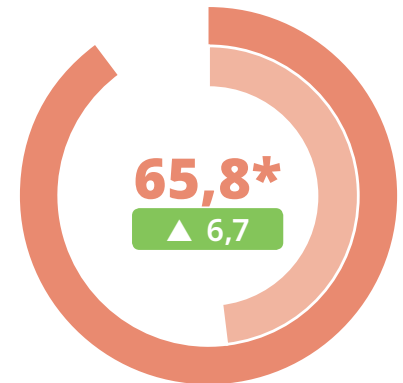

Laiks

Latvijas vērtējums laika jomā kopš iepriekšējā indeksa izdevuma nav mainījies, jo jauni dati nav pieejami. Paredzams, ka nākamā datu atjaunināšana par šo jomu notiks 2021. gadā. Biežāki laika izmantojuma dati palīdzētu novērtēt progresu šajā jomā.

Laika jomā Latvijas vērtējums ir 65,8 punkti, un tas ir uzlabojies, jo ir izlīdzinājies aprūpes darbībā veltītā laika sadalījums. Sievietes biežāk pavada laiku, rūpējoties par savu ģimeni – 40 % sieviešu, salīdzinot ar 38 % vīriešu, vismaz vienu stundu dienā rūpējas par saviem ģimenes locekļiem un viņus izglīto. Šī atšķirība starp dzimumiem ir daudz mazāka nekā 2003. gadā un ir vismazākā ES. Starp pāriem, kuriem ir bērni, sievietes daudz vairāk iesaistās aprūpes pienākumu veikšanā (85 %) nekā vīrieši (70 %). Aptuveni 82 % sieviešu, salīdzinot ar tikai 57 % vīriešu, katru dienu vismaz vienu stundu gatavo ēst un veic mājas darbus.

Sociālām aktivitātēm atvēlētā laika sadalījums Latvijā ir problēma. Mazāk sieviešu (17 %) nekā vīriešu (23 %) piedalās sporta, kultūras vai brīvā laika pavadīšanas pasākumos ārpus mājām. Nedaudz vairāk sieviešu (9 %) nekā vīriešu (7 %) iesaistās brīvprātīgo vai labdarības pasākumos.

▲ Palielinājums kopš 2005. gada

*Vērtējumi nav atjaunināti kopš 2017. gada izdevuma.

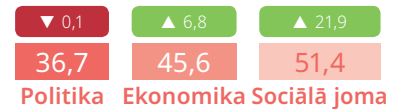

Vara

Latvijas vērtējums varas jomā ir 44,1 punkts, kas ir par 9,3 punktiem vairāk nekā 2005. gadā (+5,1 punkts kopš 2015. gada). Tas ir Latvijas viszemākais rādītājs no visām jomām. Šajā jomā Latvija ir 16. vietā ES. Ir notikuši uzlabojumi ekonomikas un sociālo lēmumu pieņemšanas apakšjomās, savukārt situācija nav mainījies politiskās varas apakšjomā.

Ministru amatus ieņemošo sieviešu īpatsvars ir 24 % un nav mainījies kopš 2005. gada. Sieviešu īpatsvars parlamentā ir tāds pats kā iepriekš, proti, 21 %, savukārt sieviešu īpatsvars vietējo pašvaldību locekļu vidū ir 26 %.

Ekonomiskās varas apakšjomā no 2005. līdz 2018. gadam ir noticis progress, jo ir palielinājies sieviešu īpatsvars lielāko biržā kotēto uzņēmumu valdēs (no 19 % līdz 30 %). No 2005. līdz 2018. gadam samazinājās sieviešu īpatsvars centrālās bankas valdē (no 29 % līdz 22 %). Sociālās varas apakšjomā sievietes ieņem 41 % amatu pētniecības finansēšanas organizāciju valdēs, 50 % amatu valsts raidorganizāciju valdēs un 19 % amatu augstākajās lēmumu pieņemšanas struktūrās valsts olimpisko sporta veidu organizācijās.

▲ Palielinājums kopš 2005. gada

▼ Samazinājums kopš 2005. gada

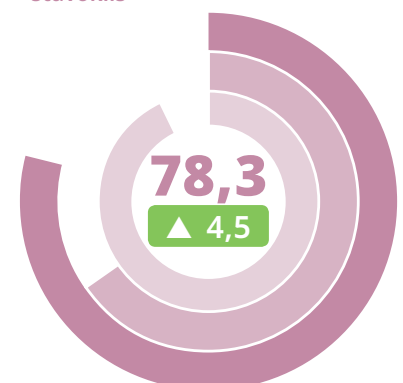

Veselība

Latvijas vērtējums veselības jomā ir 78,3 punkti, kas ir par 4,5 punktiem vairāk nekā 2005. gadā (+0,1 punkts kopš 2015. gada). Dzimumu līdztiesība tādās jomās kā veselības stāvoklis un piekļuve veselības aprūpes pakalpojumiem ir uzlabojies. Nav jaunu datu par uzvedības apakšjomā.

Vispārējais apmierinātības ar veselības aprūpi līmenis no 2005. līdz 2017. gadam paaugstinājās gan sievietēm (no 31 % līdz 40 %), gan vīriešiem (no 41 % līdz 50 %). Latvijā ir otrais viszemākais apmierinātības ar veselības aprūpi līmenis ES. Jo lielāks vecums, jo zemāka ir apmierinātība ar veselības aprūpi. Vislielākā apmierinātības ar veselības aprūpi līmeņa atšķirība ir starp neprecētām sievietēm un vīriešiem (sievietēm tas ir par 24 pp zemāks). Paredzamais mūža ilgums no 2005. līdz 2016. gadam palielinājās gan sievietēm, gan vīriešiem. Sievietes dzīvo vidēji par 10 gadiem ilgāk nekā vīrieši (80 gadi salīdzinājumā ar 70 gadiem).

Latvijā ir ievērojami palielinājusies pienācīga piekļuve medicīniskās aprūpes un zobārstniecības pakalpojumiem. Neapmierinātās medicīnisko izmeklējumu vajadzības no 2005. līdz 2017. gadam samazinājās gan sievietēm (no 33 % līdz 11 %), gan vīriešiem (no 25 % līdz 10 %). Līdzīga tendence ir vērojama attiecībā uz zobārstniecības pakalpojumiem – neapmierinātās vajadzības ir samazinājušās gan sievietēm, gan vīriešiem (no 29 % līdz 17 %). Neapmierinātu medicīniskās aprūpes vajadzību ir mazāk personām, kurām ir augstāks izglītības līmenis. Sievietes un vīrieši ar invaliditāti ir ziņojuši par augstāku neapmierinātu medicīnisko pakalpojumu vajadzību līmeni (attiecīgi 17 % un 18 %) salīdzinājumā ar sievietēm un vīriešiem bez invaliditātes (5 % abiem dzimumiem).

▲ Palielinājums kopš 2005. gada

* Vērtējums nav atjaunināts kopš 2017. gada izdevuma.

Vardarbība

Vardarbība pret sievietēm ir gan sekas, gan cēlonis pastāvīgajai dzimumu nevienlīdzībai darba, veselības, naudas, varas, zināšanu un laika jomās. Atšķirībā no citām jomām vardarbības jomā netiek novērtētas atšķirības starp sieviešu un vīriešu situāciju, bet tiek izvērtēta sieviešu piedzīvotā vardarbība. Šā iemesla dēļ vardarbības joma nav iekļauta dzimumu līdztiesības indeksa aprēķinos. Vardarbības rādītājs tiek aprēķināts kā atsevišķs salikts rādītājs, kas sastāv no šādiem trim aspektiem: vardarbības pret sievietēm izplatība, smagums un atklāšana. Vērtējumu aprēķinā par pamatu tika izmantoti Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras 2014. gadā veiktā apsekojuma datu rezultāti. Kopš tā laika nav veikts ES mēroga apsekojums par vardarbību, kas saistīta ar dzimumu. Līdz nākamā apsekojuma pabeigšanai vērtējumus nav iespējams atjaunināt.

Latvija 2016. gada maijā parakstīja Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (Stambulas konvenciju), bet nav to ratificējusi.

Vardarbības joma atspoguļo atjauninātus datus par trim papildu faktoriem, lai būtu vieglāk uzraudzīt feminicīdu, sieviešu dzimumorgānu kropļošanu un cilvēku tirdzniecību. Tomēr ne visas dalībvalstis vāc šādus datus, un ir nepieciešami uzlabojumi datu vākšanā.

Latvijā 2016. gadā reģistrēta viena no vardarbības ģimenē cietusi sieviete, ko tīši noslepkavojis partneris, un 15 no vardarbības ģimenē cietušas sievietes, ko tīši nogalinājis ģimenes loceklis. Valsts nesniedz datus, kas ļautu aplēst to meiteņu īpatsvaru (valstī dzīvojošo migrantu vidū), kuras ir pakļautas sieviešu dzimumorgānu kropļošanas riskam. Statistika par cilvēku tirdzniecību tiek apkopota un paziņota. 2016. gadā tika reģistrētas 15 sievietes, kas bijušas cilvēku tirdzniecības upuri.

KONTEKSTUĀLIE FAKTORI

- Politikas jomas
- Novēršana
- Aizsardzība un atbalsts
- Materiālo tiesību normas
- Tiesībaizsardzības iestāžu iesaistīšanās
- Sabiedrības struktūra

PAPILDU RĀDĪTĀJI

- Psiholoģiska vardarbība
- Seksuāla uzmākšanās
- Vajāšana
- Piespiedu laulība
- Cilvēku tirdzniecība
- Sieviešu dzimumorgānu kropļošana

KOPĒJAIS RĀDĪTĀJS

Viens vērtējums

1 — 100

Salīdzināmi, pēc dzimuma sadalīti dati ir svarīgi, lai varētu izstrādāt ES mēroga stratēģijas vardarbības pret sievietēm novēršanai un izskaušanai dalībvalstīs.

Darba un privātās dzīves līdzsvara tematiskais jautājums

Dzimumu līdztiesības indekss 2019. gadam pievēršas darba un privātās dzīves līdzsvaram – ES politiski svarīgam jautājumam. Papildus ar darba un privātās dzīves līdzsvaru saistītiem rādītājiem, kas aplūkoti indeksā (piemēram, darba, laika un zināšanu jomās), šis tematiskais jautājums atspoguļo papildu rādītājus – darba un privātās dzīves rezultātu pārskatu. Darba un privātās dzīves rezultātu pārskats aptver trīs plašas jomas – apmaksātu darbu, neapmaksātu darbu (aprūpi), kā arī izglītību un apmācību. Tas atspoguļo 15 rādītājus par šādām sešām īpašām būtiskām jomām: bērna kopšanas atvaļinājuma politika; rūpēšanās par bērniem un bērnu aprūpes pakalpojumi; vecu cilvēku un personu ar invaliditāti neformāla aprūpe un ilgtermiņa aprūpes pakalpojumi; transports un infrastruktūra; elastīgs darba režīms; mūžizglītība.

Bērna kopšanas atvaļinājuma politika

Bērna kopšanas atvaļinājums palīdz vecākiem līdzsvarot aprūpes pienākumus un darba dzīvi. Tomēr bieži vien šis atvaļinājums nav pieejams potenciālajiem vecākiem, jo viņu tiesības uz šo atvaļinājumu var būt atkarīgas no tādiem kritērijiem kā, piemēram, vai viņi strādā apmaksātu darbu, vai viņi ir darba ņēmēji vai pašnodarbinātie, nozare, kurā viņi strādā, darba stāžs, vai arī šis atvaļinājums var nepienākties viendzimuma pāriem vai migrantiem. Pārmaiņas darba tirgū, piemēram, netipiskas nodarbinātības formas (terminēti līgumi, darbs pēc pieprasījuma, fiktīva pašnodarbinātība, uz kuponu sistēmu balstīts darbs), ir palielinājušas bažas par šā atvaļinājuma pieejamību

vecākiem, it īpaši gadījumos, kad tas ir balstīts uz tradicionālās standarta nodarbinātības definīcijām.

Latvijā 2016. gadā 22 % sieviešu un 14 % vīriešu vecumā no 20 līdz 49 gadiem (potenciālie vecāki) nebija tiesīgi izmantot bērna kopšanas atvaļinājumu. Bērna kopšanas atvaļinājumu var izmantot tikai strādājošie, tāpēc 2016. gadā neatbilstīgo potenciālo vecāku kopskaitu veidoja bez darba esošas vai ekonomiski neaktīvas sievietes un vīrieši. Nodarbināto iedzīvotāju vidū visas sievietes un vīrieši bija tiesīgi izmantot šo atvaļinājumu, izņemot viendzimuma pārus, kas nebija tiesīgi izmantot bērna kopšanas atvaļinājumu Latvijā.

Neformālā bērnu aprūpe un bērnu aprūpes pakalpojumi

Pieaugot divu pelnītāju ģimeņu skaitam un vienuļo vecāku ģimeņu skaitam, rodas jaunas vajadzības pēc bērnu aprūpes pakalpojumiem. Lai vecāki varētu palikt vai iekļauties darba tirgū un lai samazinātu atšķirību starp dzimumiem nodarbinātības jomā, svarīga nozīme ir pieejamiem, piekļūstamiem un cenas ziņā izdevīgiem augstas kvalitātes bērnu aprūpes pakalpojumiem.

Latvijā 58 % no visiem neformālajiem bērnu aprūpētājiem ir sievietes. Kopumā 55 % sieviešu un 56 % vīriešu iesaistās savu bērnu vai mazbērnu aprūpē vai izglītošanā vismaz vairākas reizes nedēļā. Salīdzinot ar vidējo rādītāju ES (56 % sieviešu un 50 % vīriešu), Latvijā ir nedaudz mazāks to sieviešu un nedaudz lielāks to vīriešu skaits, kuri iesaistās savu bērnu vai mazbērnu aprūpē vai izglītošanā. Atšķirības starp dzimumiem ir lielākas gan publiskajā, gan privātajā sektorā. Aptuveni 71 % sieviešu un 57 % vīriešu, kas strādā publiskajā sektorā, veic aprūpes

pienākumus, salīdzinot ar 66 % sieviešu un 76 % vīriešu, kas nodarbināti privātajā sektorā.

Latvija nav sasniegusi nevienu no abiem "Barselonas mērķiem" – panākt, lai bērnodarzu apmeklētu vismaz 33 % bērnu, kas ir jaunāki par trim gadiem, un 90 % bērnu vecumā no trim gadiem līdz skolas vecumam. Kopumā 28 % bērnu, kas ir jaunāki par trim gadiem, tiek nodrošināts noteikta veida formālās aprūpes režīms, un 27 % šā vecuma bērnu tiek nodrošināta formālā aprūpe vismaz 30 stundas nedēļā. Formālā aprūpe tiek nodrošināta 86 % bērnu vecumā no trim gadiem līdz minimālajam obligātajam izglītības vecumam (85 % bērnu tiek nodrošināta formālā aprūpe vismaz 30 stundas nedēļā). Aptuveni 17 % sieviešu un vīriešu Latvijā ir ziņojuši par neapmierinātām vajadzībām pēc formālās bērnu aprūpes pakalpojumiem. Latvijā vientuļās mātes biežāk (24 %) nekā pāri, kuriem ir bērni (17 %), ziņo par neapmierinātām vajadzībām pēc formālās bērnu aprūpes pakalpojumiem.

Vecu cilvēku un personu ar invaliditāti neformālā aprūpe un ilgtermiņa aprūpes pakalpojumi

Lai cilvēki, kuriem ir aprūpes pienākumi, varētu saglabāt optimālu līdzsvaru starp saviem aprūpes pienākumiem un darba dzīvi, svarīga nozīme ir pieejamiem, piekļūstamiem un cenas ziņā izdevīgiem aprūpes pakalpojumiem un infrastruktūrai. Tas jo īpaši attiecas uz sievietēm, kuras biežāk nekā vīrieši iesaistās gan formālā, gan neformālā vecu cilvēku un/vai personu ar invaliditāti aprūpē. Ņemot vērā pēdējā laika demogrāfiskās tendences, piemēram, sabiedrības novecošanu, dzimstības samazināšanos un no tās izrietošo darbības vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanos, vajadzība pēc formālās un neformālās ilgtermiņa aprūpes pakalpojumiem kļūst svarīgāka nekā jebkad iepriekš.

Lielākā daļa vecu cilvēku un/vai personu ar invaliditāti neformālo aprūpētāju Latvijā ir sievietes (58 %). To sieviešu un vīriešu īpatsvars, kuri iesaistās vecu cilvēku un/vai personu ar invaliditāti neformālajā aprūpē vairākas dienas nedēļā vai katru dienu,

ir attiecīgi 22 % un 19 %. Neformālajā aprūpē iesaistīto sieviešu īpatsvars ir par 7 pp lielāks nekā vidēji ES, savukārt šādā aprūpē iesaistīto vīriešu īpatsvars ir par 9 pp lielāks. Kopumā 33 % sieviešu un 28 % vīriešu vecumā no 50 līdz 64 gadiem rūpējas par veciem cilvēkiem un/vai personām ar invaliditāti, salīdzinot ar 18 % sieviešu un 17 % vīriešu vecuma grupā no 20 līdz 49 gadiem. Aptuveni 53 % sieviešu, kuras aprūpē vecus cilvēkus un/vai personas ar invaliditāti, ir nodarbinātas, salīdzinot ar 61 % vīriešu, kuri apvieno aprūpi ar profesionālajiem pienākumiem. Arī ES neformālo aprūpētāju sieviešu skaits ir mazāks nekā šādu vīriešu skaits. Tomēr Latvijā atšķirība starp dzimumiem ir mazāka nekā ES (8 pp salīdzinājumā ar 14 pp ES). Vecuma grupā no 50 līdz 64 gadiem 59 % sieviešu, kuras veic neformālo aprūpi, strādā, salīdzinot ar 67 % vīriešu. Aptuveni 39 % sieviešu un vīriešu Latvijā ir ziņojuši par neapmierinātām vajadzībām pēc profesionālās aprūpes pakalpojumiem mājās.

Transports un infrastruktūra

Piekļuve cenas ziņā pieejamai un kvalitatīvai publiskajai infrastruktūrai, piemēram, aprūpes un izglītības iespējām, veselības aprūpes pakalpojumiem un transportam, ietekmē sieviešu un vīriešu iespējas līdzsvarot apmaksātu darbu ar citām darbībām. Nevienlīdzīgais aprūpes pienākumu un māsaimniecības darbu sadalījums starp sievietēm un vīriešiem ietekmē to, kā sievietes un vīrieši izmanto konkrētu veidu transportu un infrastruktūru un kādas ir viņu vajadzības pēc transporta un infrastruktūras. Laiks, kas pavadīts ceļā starp darbu un mājām, sniedz labu priekšstatu par to, vai esošā publiskā infrastruktūra palīdz vai traucē sievietēm un vīriešiem tikt galā ar viņu ikdienas darbībām.

Latvijā sievietes pavada nedaudz mazāk laika ceļā starp darbu un mājām nekā vīrieši (aptuveni 45 minūtes dienā sievietēm un 53 minūtes vīriešiem). Gan pāros, kam ir bērni, gan pāros bez

bērniem vīrieši pavada vairāk laika ceļā starp darbu un mājām nekā sievietes. Sievietes pāros, kam nav bērnu, mēdz pavadīt mazāk laika ceļā starp darbu un mājām nekā neprecētas sievietes vai sievietes pāros, kam ir bērni. Pāros, kam nav bērnu, vīrieši ceļā starp darbu un mājām pavada aptuveni 52 minūtes dienā, savukārt sievietes – 41 minūti dienā. Sievietes pavada mazāk laika ceļā starp darbu un mājām nekā vīrieši neatkarīgi no tā, vai viņas strādā nepilnas vai pilnas slodzes darbu. Sievietes, kuras strādā nepilnas slodzes darbu, ceļā starp darbu un mājām pavada 42 minūtes, bet vīrieši – 44 minūtes, salīdzinot ar 47 minūtēm sievietēm un 54 minūtēm vīriešiem, kas strādā pilnas slodzes darbu.

Kopumā vīrieši biežāk dodas tieši uz darbu un no darba, savukārt sievietes biežāk pa ceļam iegriežas vēl citās vietās, piemēram, aizved bērnus uz skolu vai iegādājas pārtiku.

Elastīgs darba režīms

Elastīgs darba režīms, piemēram, iespējas pāriet no nepilnas slodzes darba uz pilnas slodzes darbu, elastīgs darba laiks un attālināts darbs, parasti dod strādājošajiem lielākas iespējas noteikt to, cik daudz, kad un kur viņi var strādāt. Ja elastīgs darba režīms ir rūpīgi izplānots, paturot prātā sieviešu un vīriešu atšķirīgās vajadzības, tas var atvieglot līdzsvara sasniegšanu starp darbu un ģimenes dzīvi. Šāds režīms var palīdzēt cilvēkiem, kuriem ir aprūpes pienākumi, iesaistīties darba tirgū kā pilnas slodzes darbiniekiem.

Aptuveni divām trešdaļām sieviešu (68 %) un vīriešu (63 %) nav iespēju mainīt savu darba laika režīmu. Latvijā elastīga darba režīma pieejamība ir zemāka nekā ES, kur 57 % sieviešu un

54 % vīriešu nevar noteikt savu darba laika režīmu. Tas jo īpaši attiecas uz publisko sektoru, kur 80 % strādājošo sieviešu un 95 % strādājošo vīriešu nevar noteikt savu darba laika režīmu. Privātajā sektorā 61 % sieviešu un 58 % vīriešu nav pieejams elastīgs darba režīms.

Latvijā sieviešu, kuras strādā nepilnas slodzes darbu, ir vairāk nekā vīriešu, kuri strādā šādu darbu. Nedaudz vairāk sieviešu (38 %) nekā vīriešu (35 %), kas strādāja nepilnas slodzes darbu, 2017. gadā sāka strādāt pilnas slodzes darbu. Šajā ziņā atšķirība starp dzimumiem ir mazāka nekā ES, kur 14 % sieviešu un 28 % vīriešu pārgāja no nepilnas slodzes darba uz pilnas slodzes darbu.

Mūžizglītība

Nemot vērā, ka tehnoloģijas pastāvīgi attīstās, strādājošajiem ir nepārtraukti jāpilnveido savas prasmes un visā savas karjeras gaitā jāseko līdzi jaunākajām norisēm un jāapgūst jaunākās tehnoloģijas. Mūžizglītība arī veicina dzimumu līdztiesību, jo tā dod vīriešiem un sievietēm lielākas darba izvēles iespējas un palielina viņu iespējas sasniegt maksimālo potenciālu. Finanšu resursu nepietiekamība un ar laiku saistīti šķēršļi, piemēram, nesaderība ar darba grafikiem un/vai pienākumiem ģimenē, var liegt piekļuvi mūžizglītībai gan sievietēm, gan vīriešiem. Mūžizglītība var palīdzēt sievietēm atgriezties darba tirgū pēc karjeras pārtraukumiem, kas radušies aprūpes pienākumu dēļ.

Latvijā iesaistīšanās mūžizglītībā (8 %) ir zemākā līmenī nekā vidēji ES, bet atšķirība starp dzimumiem ir mazāka (3 pp). Sievie-

tes (vecumā no 25 līdz 64 gadiem) biežāk nekā vīrieši iesaistās izglītībā un apmācībā neatkarīgi no viņu nodarbinātības statusa. Nesaderība ar darba grafikiem ir lielāks šķērslis dalībai mūžizglītībā vīriešiem (44 %) nekā sievietēm (41 %). Ģimenes pienākumi ir norādīti kā šķēršļi dalībai izglītībā un apmācībā attiecībā uz 37 % sieviešu salīdzinājumā ar 23 % vīriešu. Latvijā darba grafiki biežāk ir šķērslis dalībai mūžizglītībā nekā ES kopumā, lai gan ģimenes pienākumi tiek norādīti kā šķērslis līdzīgā apmērā kā ES kopumā. ES 38 % sieviešu un 43 % vīriešu norāda, ka viņu darba grafiks ir šķērslis, savukārt 40 % sieviešu un 24 % vīriešu norāda, ka ģimenes pienākumi liedz viņiem iesaistīties mūžizglītībā.

Plašāka informācija par dzimumu līdztiesības indeksu pieejama vietnē

<http://eige.europa.eu/gender-equality-index>

Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts

Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (EIGE) ir ES zināšanu centrs dzimumu līdztiesības jautājumos. EIGE atbalsta politikas veidotājus un attiecīgās iestādes to centienos visu eiropiešu realitātē nodrošināt sieviešu un vīriešu līdztiesību, sniedzot konkrētas zināšanas, kā arī salīdzināmus un uzticamus datus par dzimumu līdztiesību Eiropā.

© Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts, 2019

Atļauts reproducēt, norādot avotu.

Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts
Gedimino pr. 16
LT-01103 Vilnius
LIETUVA

Kontaktinformācija

<http://eige.europa.eu>
facebook.com/eige.europa.eu
twitter.com/eurogender
youtube.com/user/eurogender
eige.sec@eige.europa.eu
+370 52157444

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs